

Svensk författningssamling

Lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

SFS 2024:259

Publicerad
den 10 maj 2024

Utfärdad den 8 maj 2024

Enligt riksdagens beslut¹ föreskrivs i fråga om lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

dels att 12, 15, 15 a, 18, 20–20 b, 42 och 43 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tretton nya paragrafer, 15 e–15 q §§, och närmast före 15, 15 e, 15 j, 15 l, 15 q och 20 a §§ nya rubriker av följande lydelse,

dels att det närmast före 16 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Otillåtna föremål”.

12 §² För vård av unga som på någon grund som anges i 3 § behöver stå under särskilt noggrann tillsyn ska det finnas särskilda ungdomshem. Hemmen ska vara indelade i säkerhetsnivåer. Ett hem som inte tillhör den lägsta nivån har förhöjd säkerhetsnivå.

Om socialnämnden har beslutat att den unge ska vistas i ett särskilt ungdomshem ska Statens institutionsstyrelse anvisa plats i ett sådant hem. I akuta situationer ska Statens institutionsstyrelse omedelbart anvisa en sådan plats.

Den unge får inte anvisas en plats som innebär mer ingripande övervakning och kontroll än vad som är nödvändigt för genomförandet av vården eller för att ordningen eller säkerheten på hemmet ska kunna upprätthållas.

Begränsningar av rörelsefriheten

15 §³ Om den unge vårdas på någon grund som anges i 3 § och vistas i ett särskilt ungdomshem, får han eller hon hindras att lämna hemmet och i övrigt underkastas den begränsning av rörelsefriheten som är nödvändig för att vården ska kunna genomföras. Den unges rörelsefrihet får också inskränkas när det behövs av hänsyn till andra intagnas eller personalens säkerhet.

15 a §⁴ Den som omfattas av bestämmelserna i 15 § får, i den utsträckning det är lämpligt, vistas utanför det särskilda ungdomshemmet under en på förhand bestämd tid, dock högst fyra veckor.

Beslut om vistelse utanför hemmet fattas av Statens institutionsstyrelse efter samråd med socialnämnden.

¹ Prop. 2023/24:81, bet. 2023/24:SoU25, rskr. 2023/24:172.

² Senaste lydelse 2018:652.

³ Senaste lydelse 2003:420.

⁴ Senaste lydelse 2018:652.

15 e § På särskilda ungdomshem utan förhöjd säkerhetsnivå får den som omfattas av bestämmelserna i 15 § använda elektroniska kommunikationstjänster endast i den utsträckning det är lämpligt.

15 f § På särskilda ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå får den som omfattas av bestämmelserna i 15 § använda elektroniska kommunikationstjänster endast för att stå i förbindelse med en annan person.

Sådan kommunikation får bara ske med utrustning som tillhandahålls eller godkänns av Statens institutionsstyrelse och i den utsträckning det är lämpligt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att undantag från begränsningen i första stycket får göras för viss verksamhet eller i vissa situationer under förutsättning att användningen är särskilt angelägen och inte äventyrar säkerheten eller ordningen på hemmet.

15 g § Den unge får, utöver vad som anges i 15 e och 15 f §§, vägras att använda elektroniska kommunikationstjänster om användningen kan äventyra värden av den unge, ordningen eller säkerheten på det särskilda ungdomshemmet eller vara till skada för den unge eller för någon annan, på ett sätt som inte kan avhjälpas genom att användningen begränsas, avlyssnas eller kontrolleras enligt 15 h §.

15 h § Den unges användning av elektroniska kommunikationstjänster enligt 15 e och 15 f §§ får begränsas, avlyssnas eller på något annat sätt kontrolleras om det behövs med hänsyn till värden av den unge, ordningen eller säkerheten på det särskilda ungdomshemmet eller för att förhindra skada för den unge eller för någon annan.

Vid avlyssning eller annan kontroll ska den unge och den som den unge ska kommunicera med informeras om kontrollen i förväg.

Kommunikation mellan den unge och en advokat som biträder den unge i en rättslig angelägenhet får inte avlyssnas eller på något annat sätt kontrolleras.

15 i § Ett beslut enligt 15 g eller 15 h § får gälla i högst 30 dagar. När det inte längre finns förutsättningar för beslutet ska det upphävas.

Omhändertagande av utrustning för elektroniska kommunikationstjänster

15 j § På särskilda ungdomshem utan förhöjd säkerhetsnivå får den unges utrustning för elektroniska kommunikationstjänster omhändertags och förvaras för den unges räkning när ett beslut har fattats enligt 15 g eller 15 h § att vägra, begränsa, avlyssna eller på något annat sätt kontrollera användningen.

Utrustning som har omhändertagits enligt första stycket ska lämnas tillbaka till den unge senast i samband med att beslutet att vägra, begränsa, avlyssna eller på något annat sätt kontrollera användningen upphör att gälla.

Utrustning för elektroniska kommunikationstjänster får även samlas in under en behandlingsaktivitet, sysselsättning eller dygnsvila.

15 k § På särskilda ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå får den som omfattas av bestämmelserna i 15 § inte inneha eller ta emot utrustning för elektroniska kommunikationstjänster. Sådan utrustning ska omhändertas och förvaras för den unges räkning.

Utrustning som har omhändertagits ska lämnas tillbaka till den unge senast i samband med att han eller hon inte längre ska vistas på ett hem med förhöjd säkerhetsnivå.

Begränsningar av besök

15 l § Den som omfattas av bestämmelserna i 15 § får ta emot besök endast i den utsträckning det är lämpligt.

I lagen (1996:981) om besöksinskränkningar vid viss tvångsvård finns ytterligare bestämmelser om besök på vårdinstitutioner som omfattas av denna lag.

15 m § Ett besök till den unge får, utöver vad som anges i 15 l §, vägras om det kan äventyra vården av den unge, ordningen eller säkerheten på det särskilda ungdomshemmet eller vara till skada för den unge eller för någon annan, på ett sätt som inte kan avhjälpas genom att besöket till den unge begränsas, övervakas eller kontrolleras enligt 15 n §.

15 n § Ett besök till den unge enligt 15 l § får begränsas, övervakas eller på något annat sätt kontrolleras om det behövs med hänsyn till vården av den unge, ordningen eller säkerheten på det särskilda ungdomshemmet eller för att förhindra skada för den unge eller för någon annan.

Vid övervakning eller annan kontroll ska den unge och besökaren informeras om kontrollen i förväg.

Ett besök av en advokat som biträder den unge i en rättslig angelägenhet får övervakas eller kontrolleras endast om advokaten eller den unge begär det.

15 o § Ett beslut enligt 15 m eller 15 n § får gälla i högst 30 dagar. När det inte längre finns förutsättningar för beslutet ska det upphävas.

15 p § Om det är nödvändigt av säkerhetsskäl, får ett besök till den som omfattas av bestämmelserna i 15 § villkoras av att besökaren genomgår kroppsvisitation.

Vid kroppsvisitation ska den som kontrolleras visas all den hänsyn som omständigheterna medger. Kroppsvisitation ska, om möjligt, utföras i närvaro av en annan person än den som genomför visitationen.

Bakgrundskontroll

15 q § Vid bedömningen av om kommunikation eller besök bör vägras, begränsas eller kontrolleras enligt 15 g, 15 h, 15 m eller 15 n § ska det, om det behövs, undersökas om den som den unge vill kommunicera med eller få besök av är dömd eller misstänkt för brott.

I den utsträckning det behövs får upplysningar också hämtas in om personliga förhållanden i övrigt i fråga om besökaren eller den som den unge vill kommunicera med.

Besökaren eller den som den unge vill kommunicera med ska i förväg informeras om att en bakgrundskontroll enligt första stycket kan göras och vad kontrollen kan omfatta.

18 §⁵ Bestämmelserna i 16, 17, 17 b och 17 c §§ ska gälla för alla som vårdas på ett särskilt ungdomshem, om det är nödvändigt för att genomföra vården och upprätthålla ordningen på hemmet och regeringen, eller efter regeringens bemyndigande, Statens institutionsstyrelse medger det.

20 §⁶ Om narkotika, alkoholhaltiga drycker, andra berusningsmedel, sådana medel som avses i lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller sådana varor som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor har omhändertagits enligt 16 eller 19 § eller om sådan egendom påträffats på ett särskilt ungdomshem utan att det finns någon känd ägare till egendomen, ska Statens institutionsstyrelse låta förstöra eller sälja egendomen enligt bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958:205) om förverkande av alkohol m.m. Belopp som har tagits emot vid försäljning tillfaller staten.

Detsamma ska gälla i fråga om injektionssprutor, kanyler och andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befallning med narkotika.

Gemensamma bestämmelser om de särskilda befogenheterna

20 a §⁷ Särskilda befogenheter enligt 15–15 d, 15 g–15 j, 15 m–15 q och 17–19 §§ får användas endast om de står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om mindre ingripande åtgärder är tillräckliga, ska de användas.

Den unge ska ges möjlighet att på lämpligt sätt följa vad som händer i omvärlden.

20 b §⁸ Utöver vad som anges i 15 a, 17 c och 18–20 §§ fattas beslut enligt 15, 15 b–15 d, 15 g, 15 h, 15 j, 15 m, 15 n, 15 p och 16–17 b §§ av Statens institutionsstyrelse.

42 §⁹ Beslut av Statens institutionsstyrelse enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, om beslutet gäller

1. inskränkningar i rätten att använda elektroniska kommunikationstjänster enligt 15 g eller 15 h § eller ta emot besök enligt 15 m eller 15 n §,
2. vård vid en låsbar enhet enligt 15 b §, avskildhet enligt 15 c § eller vård i enskildhet enligt 15 d §,
3. kroppsvisitation eller ytlig kroppsbesiktning enligt 17 §,
4. skyldighet att lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv- eller svettprov enligt 17 a §,
5. rumsvisitation enligt 17 b §,
6. övervakning av brev och andra försändelser enligt 19 §, eller
7. förstörande eller försäljning av egendom enligt 20 §.

Överklagande prövas av den förvaltningsrätt som meddelat beslutet om vård.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

43 §¹⁰ Polismyndigheten eller, om det gäller en transport av någon som vårdas i ett sådant särskilt hem som avses i 12 §, Kriminalvården ska lämna hjälp för att på begäran av

⁵ Senaste lydelse 2018:652.

⁶ Senaste lydelse 2019:358.

⁷ Senaste lydelse 2018:652.

⁸ Senaste lydelse 2018:652.

⁹ Senaste lydelse 2018:652.

¹⁰ Senaste lydelse 2017:135.

1. socialnämnden eller nämndens ordförande eller rätten bereda en läkare, som avses i 32 §, tillträde till den unges hem eller för att föra den unge till läkarundersökningen,

2. socialnämnden eller någon ledamot eller tjänsteman som nämnden har förordnat genomföra beslut om vård eller omhändertagande med stöd av denna lag, och

3. Statens institutionsstyrelse efterforska och hämta den som vårdas på ett särskilt ungdomshem på någon grund som anges i 3 §, om den unge har avvikit från hemmet, eller ombesörja någon annan förflyttning av honom eller henne.

En begäran enligt första stycket får göras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att de särskilda befogenheter som anges i 10 och 10 a §§ polislagen (1984:387) eller, om det gäller en transport som utförs av Kriminalvården, 4 kap. 4 § och 10 § första stycket häkteslagen (2010:611) behöver tillgripas, eller

2. det annars finns synnerliga skäl.

Andra stycket gäller inte en begäran av rätten och inte heller en begäran av Statens institutionsstyrelse om efterforskning.

1. Denna lag träder i kraft den 15 maj 2024.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för beslut som meddelats före ikraftträdandet.

3. Ett särskilt ungdomshem som inte är indelat i någon säkerhetsnivå vid ikraftträdandet ska anses vara ett hem utan förhöjd säkerhetsnivå.

På regeringens vägnar

CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL

Cecilia Torstensson
(Socialdepartementet)